

Світлик Н. М.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри Античності,
Середньовіччя та історії України домодерної доби,
Ужгородський національний університет*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ДОСВІД ЗАКАРПАТТЯ

Україна як важлива геополітична держава на європейському континенті є невід'ємною складовою нової системи європейських і глобальних зв'язків та відносин. Істотними чинниками зростання міжнародного значення України є її надзвичайно сприятливе географічне розташування – у самому центрі Європи. Завдяки цьому наша держава є повноправним учасником широкої взаємодії культур і цивілізацій у сучасному світі. З моменту проголошення незалежності Україна намагається сприяти подоланню геополітичних і культурних бар'єрів, створенню умов для глобальної взаємодії культур і цивілізацій, формуванню демократичного світового устрою. Наша держава зробила свідомий вибір на користь загальноєвропейської інтеграції, що стало основним орієнтиром країни як у зовнішній політиці, так і у внутрішніх перетвореннях.

Важливим аспектом євроінтеграції України залишається міжкультурна комунікація всередині країни, особливо, що стосується національних меншин. В цьому аспекті Закарпаття як мультикультурний регіон та водночас прикордонна територія, відіграє вирішальну роль. З відродженням державної незалежності України центральним та місцевим органам влади, громадським діячам, представникам етнічних груп вдалося сформувати належні умови оптимального розвитку етнокультурних процесів на основі забезпечення прав українців та національних меншин, які відповідають міжнародно-визнаним стандартам.

Національні меншини, які традиційно мешкають в Україні, разом з українцями розбудовують сучасну європейську демократичну державу. Варто зауважити, що в Україні постійно вдосконалюється законодавство та створюються механізми для реалізації задекларованих демократичних принципів і засад державної етнонаціональної регіональної політики. Цьому також сприяє партнерство України з відповідними міжнародними організаціями – ООН, ОБСЄ, Радою Європи. За оцінками цих авторитетних міжнародних організацій, українське законодавство щодо

захисту прав національних меншин відповідає принциповим засадам і основним вимогам міжнародно-правових стандартів у цій сфері [2, с. 593].

Міжкультурна багатостороння комунікація між усіма етнічними спільнотами на Закарпатті, їхній політичний статус, розвиток матеріальної і духовної культури в багатьох аспектах постали як результат двосторонніх міжетнічних відносин українців з угорцями, чехами, словаками, румунами, а з іншого боку як результат політики держав, до складу яких входив край протягом своєї багатовікової історії. Щодо сучасного стану етнонаціонального розвитку регіону, то сьогодні характерними є процеси прискорення етнічної ідентифікації суб'єктів міжетнічної взаємодії, провідна роль політичної, національної та конфесійної еліти в цьому процесі [9, с. 187].

Міжкультурна комунікація між етнічними групами, а також забезпечення прав національних меншин на Закарпатті проходить в кількох сферах. По-перше, йдеться про забезпечення можливості обирати і бути обраним на всіх рівнях влади в області, адже політична участь у суспільстві є важливим проявом та способом виявлення суспільних інтересів нацменшин. На Закарпатті найбільш політично активною була і залишається угорська нацменшина. До того ж в області ведеться постійний моніторинг політичної активності всіх етнічних груп, як для забезпечення їх ефективності, так і для уникнення правопорушень.

По-друге, доступ до освітніх послуг всіх груп національних меншин. Закарпаттю належить першість у сфері забезпечення мовно-культурних прав, тут створено мережу освітніх і культурно-мистецьких закладів для задоволення потреб етнічних груп. В області, крім україномовних, функціонують 118 загальноосвітніх навчальних закладів із навчання мовами етнічних меншин, зокрема, 66 – угорською, 12 – румунською, 2 – російською, 1 – українсько-словацькою, 31 – українською та угорською, 2 – українською, румунською. Водночас діють 5 ліцеїв з угорською мовою навчання приватної форми власності. Для нечисленних меншин відкрито недільні школи з ромською, єврейською, польською мовами навчання. У 90 дошкільних закладах Закарпаття виховання ведеться мовами національних меншин: у 70 – угорською; 1 – російською; 2 – румунською; 17 – декількома мовами [7].

Важливу роль в процесі міжкультурної комунікації відіграє Ужгородський національний університет, який забезпечує доступ до освіти представникам всіх національних меншин краю і України. Ужгородський національний університет на сьогодні є чи не єдиним в Україні вищим навчальним закладом, в якому представники національних меншин складають вступні іспити рідною мовою (угорською, румунською, словацькою). В університеті функціонують

угорське, румунське, словацьке, німецьке відділення філологічного факультету. В 2004 р. за ініціативи культурно-просвітницького товариства «Романі Яг» в університеті відкрито першу в Україні кафедру ромології. Серед головних предметів кафедри – історія, культура та традиції ромів. Кафедра стала науково-методичним центром підготовки кваліфікованих викладачів для недільних ромських шкіл [4, с. 391].

На базі історичного факультету університету з 2006 року працювала кафедра угорської історії та європейської інтеграції. А в 2008 р створено окремий факультет з угорською мовою навчання, згідно з міжурядовою угодою, яка була прийнята на засіданні українсько-угорської змішаної комісії та за сприяння громадського фонду Угорщини «Рідний край». Згодом він перетворився Україно-угорський навчальний інститут, який активно працює і нині, проводячи і наукову роботу, і забезпечує підготовку студентів з спеціальностей: угорської філології, історії Угорщини та євроінтеграції інтеграції та фізико-математичних дисциплін.

По-третє, забезпечення міжкультурної комунікації проводиться через існування різного роду культурно-освітніх товариств, періодичних видань, тощо. Для злагодженої роботи та максимально ефективної роботи таких організацій, в 1999 році в Ужгороді створено Центр культур національних меншин Закарпаття, який є державним культурно-інформаційним, організаційно-методичним та консультативним закладом. Його діяльність спрямована на реалізацію державної політики у сфері задоволення етнокультурних потреб національних меншин, відродження, збереження і розвитку в області їхніх культур, мов, звичаїв та традицій. Також в області діє цілий ряд культурно-освітніх товариств різних етнічних груп населення.

Товариство угорської культури Закарпаття, Національно-культурне товариство румун Закарпаття «Драгош воде», Закарпатське культурно-просвітнє товариство ромів «Романі Яг», Товариство угорськомовних євреїв Закарпаття, Закарпатська обласна іудейська громада, Товариство польської культури Закарпаття ім. Гневи Волосевич, Товариство вірменської культури Закарпаття «Арарат», Закарпатське товариство чеської культури – це далеко не повний перелік культурно-освітніх товариств нацменшин на Закарпатті. Їх злагоджена і ефективна діяльність є важливим чинником міжкультурної комунікації в краї на шляху євроінтеграційних процесів в Україні.

Разом з тим на шляху євроінтеграції України стоїть безліч проблем, як внутрішніх так і зовнішніх. Найважливішою серед них є сучасна війна, розв'язана Росією в Україні, яка не тільки перервала традиції мирної міжкультурної взаємодії всередині країни, а й всіма методами намагається перешкодити Україні стати рівноправним членом ЄС. Вже після анексії Російською Федерацією Криму в 2014 р. і розгортання нею війни на сході України, для нашої країни надзвичайно важливе значення має дієва підтримка світовою громадськістю, зокрема Європейським

Союзом та окремими країнами – членами ЄС задля боротьби за державний суверенітет, територіальну цілісність і реалізацію європейського вибору України.

Стабілізація демократичного політичного режиму, завершення війни та успішне проведення реформ в Україні залишаються критично важливими насамперед для сусідніх центральноєвропейських держав, які належать до Вишеградської групи, – Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії. Хоча РФ і намагається використовувати там своїх політичних лобістів, аби дискредитувати ідею неможливості існування стабільних демократичних політичних режимів у країнах Центрально-Східної Європи без демократичної України [2, с.17]. Особливо сильним цей вплив відчутний в сусідній Угорщині, що визначає її теперішню політику на міжнародній арені. Та попри певне напруження, ситуація навколо міжкультурної співпраці між українцями і угорськими нацменшинами на Закарпатті не припиняється, а деяких випадках навіть активізується.

Отже, міжкультурна комунікація в Україні, на прикладі Закарпаття, попри окремі перешкоди, активно триває. Успіхи етнополітичних меншин області слід пов'язувати з розбудовою національної шкільної системи, діяльністю національно-культурних товариств Закарпаття, культурно-пропагандистськими заходами, святами, тощо. А діяльність першого в Україні Центру культур національних меншин Закарпаття засвідчила активний поступ модернізованого етнокультурного діалогу етнічних груп краю. Разом з тим проблемними реаліями залишаються окремі питання співпраці, як от, наприклад, забезпечення україномовною літературою, наповненість бібліотечних фондів мовами окремих національних меншин Закарпаття, тощо. Всі ці недоліки слід буде усувати будуючи демократичну європейську країну після перемоги у війні з Росією.

Список використаних джерел:

1. Біла С. Карпатський євро регіон як чинник європейської інтеграції України / Світлана Біла, Валентина Романова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 78–88.
2. Віднянський С. В. Українсько-угорські відносини: проблемні питання та роль історичної науки / С. В. Віднянський // Стратегічні пріоритети. – 2018. – № 1. – С. 16-25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_1_6
3. Закарпаття в етнополітичному вимірі. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2008.
4. Лойко Л. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність / Л. Лойко. – К.: Фоліант, 2005.

5. Мигович І. Закарпатський соціум: етнологічний аспект / І. Мигович, М. Макара. – Ужгород: Патент, 2000.

6. Мітряєва С. Міжнаціональні аспекти консолідації українського суспільства (регіональна модель): Монографія / С. Мітряєва. – К. – Ужгород: Національний інститут стратегічних досліджень (Закарпатська філія), 2001.

7. Національні меншини Закарпаття: цифри і факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua/News/64717-Nacionalnimenshynu-Zakarpattya-cyfr-y-i-fakty>

8. Національні меншини України у XX столітті: політико-правовий аспект. – К., 2000.

9. Шутанич Н. Етнонаціональна політика України: досвід Закарпаття / Наталія Шутанич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://centerkultur.xtreemhost.com/archives/1419>.

10. Яроменко М. Сучасний етап міжкультурної комунікації на Закарпатті // ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України. Наукові записки. Вип. 4-5 (72-73). – С. 185-197.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-103>

Севрук І. І.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія Національної гвардії України*

Соколовська Ю. В.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія Національної гвардії України*

Чупрінова Н. Ю.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія Національної гвардії України*

«РІВНІСТЬ» ЯК ЦІННІСТЬ ТА КОМУНІКАТИВНІ ПРАКТИКИ У СИЛОВИХ СТРУКТУРАХ УКРАЇНИ

Сучасне демократичне суспільство конститується системою базових цінностей, що утворюють його смислове підґрунтя, формуючи,